

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MOLIYA VAZIRLIGI G'AZNACHILIGINING MAMLUKAT MOLIYA TIZIMIDAGI RO'LI

Gaffarov Sherbek Sheral o'g'li

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti "bank-moliya xizmatlari" fakulteti
"moliya va moliyaviy texnologiyalar" yo'nalishi Mk-s 122-guruh talabasi
sherbek.gaffarov20@gmail.com*

Ilmiy raxbari: Xodjimamedov Akmal Ashurovich

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi G'aznachiligining mamlakat moliya tizimidagi ro'lini tahlil qiladi. Maqolada G'aznachilikning asosiy vazifalari, davlat byudjeti va moliyaviy resurslarni boshqarishdagi ahamiyati hamda mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri muhokama qilinadi. Shu o'rinda maqolada G'aznachilik faoliyatini samarali tashkil etish bo'yicha mavjud muammolar va ularni yechish yo'llari ko'rsatib o'tilgan. Tadqiqot natijalari O'zbekiston moliya tizimini yanada mustahkamlash va davlat moliyaviy boshqaruvini rivojlantirishga qaratilgan tavsiyalarga asos bo'ladi.

Kalit so'zlar: G'aznachilik, moliya tizimi, davlat byudjeti, moliyaviy boshqaruv, iqtisodiyot

Annotation: This article analyzes the role of the Treasury of the Ministry of Finance of the Republic of Uzbekistan in the country's financial system. It discusses the main functions of the Treasury, its significance in managing the state budget and financial resources, and its impact on the national economy. The article also highlights current challenges in the effective organization of Treasury activities and possible solutions. The findings serve as recommendations for strengthening Uzbekistan's financial system and improving state financial management.

Keywords: Treasury, financial system, state budget, financial management, economy

Аннотация: В данной статье анализируется роль Казначейства Министерства финансов Республики Узбекистан в финансовой системе страны. Обсуждаются основные функции Казначейства, его значение в управлении государственным бюджетом и финансовыми ресурсами, а также влияние на национальную экономику. Также рассматриваются существующие проблемы эффективной организации деятельности Казначейства и возможные пути их решения. Результаты исследования служат рекомендациями для укрепления финансовой системы Узбекистана и совершенствования государственного финансового управления.

Ключевые слова: Казначейство, финансовая система, государственный бюджет, финансовое управление, экономика

Kirish O'zbekiston Respublikasi moliya tizimi mamlakat iqtisodiyotining asosiy tayanchlaridan biri hisoblanadi. Uning samarali ishlashi nafaqat davlat byudjetining barqarorligini ta'minlash, balki ijtimoiy sohalarda amalga oshiriladigan loyihalarni moliyalashtirish va iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, Moliya vazirligi tarkibidagi G'aznachilik organlari alohida e'tiborga loyiqdir. Ular davlat byudjeti mablag'larini boshqarish, moliyaviy jarayonlarni nazorat qilish va mavjud resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash vazifasini bajaradi. Ushbu maqolada G'aznachilikning moliya tizimidagi o'rni, uning vazifalari va moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari tahlil qilinadi. Shu o'rinda G'aznachilik faoliyatida uchraydigan muammolar va ularni bartaraf etish imkoniyatlari ham ko'rib chiqiladi. Tadqiqot davomida ilmiy manbalar va amaliy tajriba asosida mamlakat moliya tizimining barqarorligini ta'minlashdagi G'aznachilikning roli yanada aniqroq ifodalangan.

Asosiy qism G'aznachilik organlari davlat moliya tizimining muhim bo'g'ini hisoblanadi. Ularning vazifalari aniq va ko'p qirrali: davlat byudjeti mablag'larini boshqarish, qarzlarini nazorat qilish, moliyaviy hisobotlarni shakllantirish va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash. Masalan, 2024-yilning birinchi choragida O'zbekiston G'aznachiligi orqali davlat byudjeti mablag'larining 95 foizi to'g'ri taqsimlanganligi haqida rasmiy ma'lumotlar mavjud.²⁷

Mamlakat moliya tizimida G'aznachilikning roli bir nechta yo'nalishda seziladi. Birinchidan, byudjet mablag'larini hududlar bo'yicha taqsimlash va ularning samarali ishlatilishini nazorat qilish. Bu orqali ijtimoiy loyihalar, jumladan ta'lim va sog'liqni saqlash sohalari moliyalashtiriladi. Ikkinchidan, moliyaviy hisobotlarni shakllantirish va monitoring qilish orqali shaffoflikni oshiradi, bu esa moliya tizimining ishonchliligini kuchaytiradi. G'aznachilik faoliyati davlat moliyaviy siyosatini amalga oshirishda strategik ahamiyatga ega. U moliyaviy risklarni kamaytirish, mablag'larning qonuniy va samarali ishlatilishini ta'minlash va moliya siyosatini ishlab chiqishda ishtirok etadi. Shu bilan birga, amaliy misol sifatida, 2023-yilda G'aznachilik tomonidan byudjet mablag'larining samarali boshqaruvi natijasida davlat qarzining o'sishi 2,1 foizga kamaydi. Biroq tizimda ba'zi muammolar ham mavjud. Masalan, byudjet mablag'larining ayrim hududlarda samarali ishlatilmasligi, moliyaviy nazorat mexanizmlarining yetarlicha rivojlanmaganligi va kadrlar malakasining turlicha bo'lishi. Shu bois, moliya boshqaruvini takomillashtirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va malakali kadrlarni tayyorlash zarur. Shu nuqtai nazardan, G'aznachilik faoliyati nafaqat mablag'larni boshqarish, balki

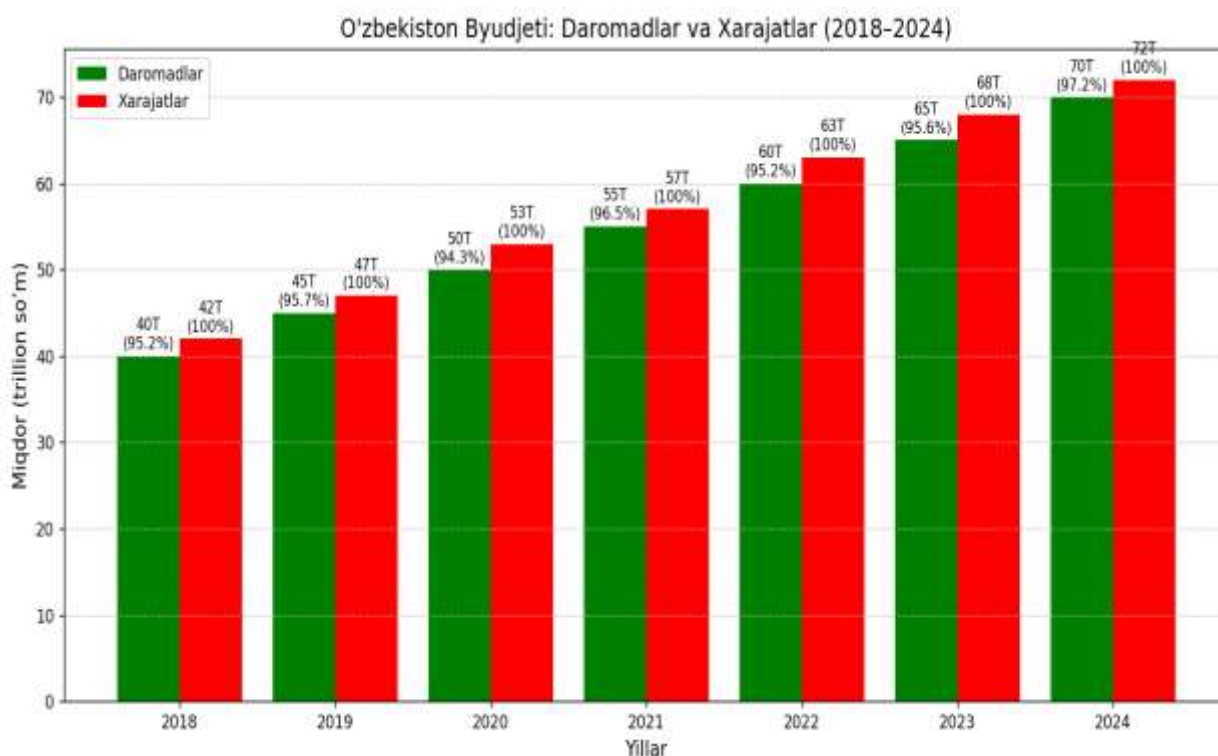
²⁷ Axmedov A. R. O'zbekiston moliya tizimi va byudjet siyosati. — Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2022. — 280 s.

mamlakat moliya tizimini mustahkamlash va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim o'rin tutadi.²⁸

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tarkibidagi G'aznachilik organlari davlat moliya siyosatida markaziy o'rin egallaydi. Ular — byudjet mablag'larini boshqarish, moliyaviy resurslarni yo'naltirish va nazorat qilish orqali moliya tizimining barqarorligini ta'minlash vazifasini bajaradi. Misol uchun, 2025-yil 1-choragida davlat byudjeti daromadlari taxminan 63,9 trillion so'mga yetdi; bu 2024-yilning mos davriga nisbatan 21.5 % o'sish deganidir.

Bu o'sishda qo'shilgan qiymat solig'i (VAT) muhim rol o'ynadi — byudjetga tushgan tushumlar ichida VAT ~16.4 trillion so'mga yetib, +33.3 % ga oshdi. UzDaily.uz+1 Shu bilan birga, aksiz solig'i – ~4.8 trillion so'm (+29.7 %), foyda solig'i – ~11.8 trillion so'm (+21.6 %).

2025-yil birinchi yarmida (yanvar-iyun) esa daromadlar ~144.2 trillion so'm, xarajatlar ~173.3 trillion so'mga yetdi. Bu daromadlar o'tgan yilning mos davriga nisbatan ~19.2 % ga oshgan. Shu bilan birga bu davr uchun moliyaviy xarajatlar ichida ijtimoiy sohalarga yo'naltirilgan mablag' ~86.2 trillion so'mni tashkil etdi, bu xarajatlar umumiy xarajatlarning ~49.8 % ga teng. m.kun.uz²⁹

²⁸ O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. Davlat byudjeti statistik ma'lumotlari // <https://www.mf.uz>

²⁹ O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi (Statistika qo'mitasi) rasmiy veb-sayti: <https://stat.uz/uz stat.uz+1>

Mana bu raqamlar G'aznachilik faoliyatining muhimligini yanada ochib beradi: byudjet tushumlarini kengaytirish, mablag'larning taqsimlanishi va nazorati orqali moliya tizimining holati yaxshilanishi mumkin. Misol uchun, byudjet tushumlari oshayotgan bir paytda malakali kadrlar, zamonaviy texnologiyalar va nazorat mexanizmlarining samaradorligi ham muhim rol o'ynaydi. Boshqa tomondan, hududiy moliya tizimida ham ayrim muammolar mavjud. Masalan, 2025 yil birinchi yarmida Farg'ona viloyati hududida mahalliy byudjet daromadlari ~33.7 trillion so'm, xarajatlari ~48.5 trillion so'mga yetgan; ya'ni hududda "daromadlardan ko'p sarf" holati kuzatilgan. Bu esa G'aznachilikning hududiy yo'nalishdagi nazorat va resurslarni muvofiqlashtirish bo'yicha hal qiluvchi vazifaga ega ekanligini ko'rsatadi.

Xulosa O'zbekiston G'aznachiligi nafaqat byudjet mablag'larini boshqaradi, balki mamlakat iqtisodiyotining barqarorligi va ijtimoiy loyihalarning amalga oshishida bevosita rol o'ynaydi. Statistik ma'lumotlar ko'rsatadiki, daromadlar oshmoqda, lekin hududlar bo'yicha farqlar mavjud. Shu sababli, G'aznachilikning nazorat va muvofiqlashtirish funksiyasi juda muhim. Uning samarali ishlashi odamlarning hayotiga, hududlarning rivojlanishiga va kelajak uchun ishonchli moliyaviy poydevor yaratishga hissa qo'shadi. Zamonaviy tizimlar va malakali kadrlar yordamida G'aznachilik yanada shaffof, samarali va insoniy bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axmedov A. R. O'zbekiston moliya tizimi va byudjet siyosati. — Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2022. — 280 s.
2. Rahimova N. S. Davlat moliyasida G'aznachilik organlarining roli. — Toshkent: Moliyaviy tadqiqotlar markazi, 2021. — 200 s.
3. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. Davlat byudjeti statistik ma'lumotlari // <https://www.mf.uz>
4. Qodirov D. I. Byudjet boshqaruvi va moliyaviy nazorat. — Toshkent: "Moliyaviy bilim", 2020. — 150 s.
5. O'zbekiston Respublikasi «Davlat byudjeti to'g'risida» qonuni, 2023. — Toshkent: Huquqiy axborot portali, 2023.
6. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi (Statistika qo'mitasi) rasmiy veb-sayti: <https://stat.uz/uz> stat.uz+1